

Zoomorfni tematika v lidové tradici

Slovácké muzeum
v Uherském Hradišti
2013

Zoomorfní tematika v současném prozaickém folkloru

Petr Janeček

Zoomorfní témata a motivy v nejširším slova smyslu (tedy odkazující nejen k zobrazení zvířecí podoby, ale i k projekci jejich vlastností vně animální sféry) hrají v slovesném folkloru českých zemí, ale i Evropy a světa nezastupitelnou roli. Zvířata se velice často objevují v mýtech, pověstech, pohádkách, humorkách, anekdotách a dalších folklorních žánrech v nejrůznějších úlohách – vedle své „přirozené“ role zástupců živočišných druhů nejčastěji v roli bohů, kulturních hrdinů, pomocníků či protivníků lidí; směle přitom oběma směry překračují základní binární opozici *příroda vs. kultura*, definující světový názor většiny známých lidských kultur, a představují tak jednu z antropologických vypravěčských konstant.

Monumentální *Motif – Index of Folk Literature* amerického folkloristy Stitha Thompsona (1885–1976), přehledně shrnující základní dějotvorné skladebné jednotky mezinárodní narativní tradice, věnuje motivům spojených se zvířaty celou jednu sekci *B. Animals*.¹ Frekvenci a především význam animální motiviky pro světový folklor umocňuje skutečnost, že tato sekce následuje hned po úvodní sekci věnované kosmogonickým a etiologickým motivům světových mytologií, které utváří slovy antropologa Bronislawa Kaspara Malinowského *pragmatickou ústavu primitivní víry a etického vědění*,² tedy základní text definující uchopování reality všech archaických lidských společností. Zvířecí motivy dělí Thompsonův soupis do šesti základních skupin. První z nich (B0-B99. *Mythical Animals*) zahrnuje motivy týkající se *mytických, chimérických a mutantních*, tedy v zoologické říši neexistujících zvířat jako jsou draci, chiméry či harpyje, které ve svém vzezření často kombinují prvky reálných živočišných druhů. Druhá sekce (B100-B199. *Magic Animals*) představuje motivy týkající se „kouzelných“ zvířat vykazujících určité nezvyklé, především nadpřirozené vlastnosti, například nebývalou inteligenci, schopnost plnit lidská přání (jako příslovečná *zlatá rybka*), včetně častého motivu člověka, který získá schopnost porozumět řeči zvířat. Třetí sekce (B200-B299. *Animals with Human Traits*) je věnována zvířatům vykazujícím vlastnosti typické pro lidský rod: například schopnost řeči, komplikovanou společenskou strukturu nebo sociální instituce v podobě „království“ či „sněmu“ zvířat, a zvířatům angažujícím se v typicky lidských aktivitách jako jsou svatební rituály, soudní pře či války. Čtvrtá, obsahově nejbohatší sekce (B300-B599. *Friendly Animals*), je věnována zvířatům jako pomocníkům lidí, tak jak je známe především z kouzelných pohádek, ale i pověstí a legend. Pátá sekce (B600-B699. *Marriage of Person to Animal*) se věnuje manželským a erotickým vztahům zvířat a lidí, doména nejen mýtů, ale i pohádek a humorek, a konečně šestá sekce (B700-B799. *Fanciful Traits of Animals*) představuje fantastické vlastnosti zvířat vycházející ze zdánlivě realistických základů (např. motiv B741. *Řev lva působí děs do vzdálenosti tří sta mil*). Zoomorfní či přímo zvířecí motivy ale v podání Thompsonova *Motif-Indexu* prostupují mezinárodní folklorní tradici jako celek. Setkáme se s nimi například hned v úvodní sekci věnované kosmogoniím a etiologiím – vedle celé řady bohů a kulturních hrdinů ve zvířecí podobě především v části věnované jejich stvoření (A1700-A2199. *Creation of Animal Life*) a části vysvětlující specifické zvířecí vlastnosti, schopnosti či dovednosti (A2200-A2599. *Animal Characteristics*). Zvířecí motivy poměrně často nalézáme i v sekcích *C. Tabu* (například rituální zákaz usmrcování či pojidání určitých druhů zvířat), *D. Magic* (především v části D0-D699. *Transformation*), zahrnující therioantropické motivy proměny člověka ve zvíře jako je vlkodlactví, a příbuzné motivy spojované s čarodějnictvím, *E. The Dead* (například zázračně oživlá zabitá zvířata, reinkarnace člověka do zvířete, duše mrtvých vystupující ve zvířecí podobě), *F. The Ogres* (nestvůry ohrožující člověka ve zvířecí podobě), *J. The Wise and the Foolish*, apod.

Zvířecí motivy hrají nezastupitelnou roli i v (indo)evropské pohádkové tradici, jak ostatně naznačují především druhá až čtvrtá sekce Thompsona mezinárodního soupisu. Jeden ze základních pohádkových žánrů totiž představují takzvané *zvířecí pohádky* (*Animal Tales, Tiermärchen*), nekomplikovaná, často dialogická či řetězově strukturovaná vyprávění o antropomorfovaných zvířatech obsahující morální poučení, kterým věnovala odbornou pozornost již zakladatelská postava finské historicko-geografické folkloristické školy Antti Aarne (1867–1925), autor prvního mezinárodního katalogu pohádkových typů, který se stal v této disciplíně okamžitě standardní badatelskou pomůckou.³ Aarneho revoluční *Verzeichnis der Märchentypen* z roku 1910 a jeho následné revize *The Types of the Folktale* z pera Stitha Thompsona z let 1928⁴ a 1961⁵ kladou tento významný pohádkový žánr hned do úvodu své klasifikace. Zvířecí pohádky, které se v evropské orální tradici staly zřejmě dříve než jiné pohádky žánrem určeným převážně pro dětské posluchače, dělí na základě jejich hlavního aktanta na pohádky o divokých zvířatech (AT 1-99 *Wild Animals*), pohádky o střetech a setkávání divokých a domácích zvířat (AT 100-149 *Wild Animals and Domestic Animals*), pohádky o střetech a setkávání lidí s divokými zvířaty (AT 150-199 *Man and Wild Animals*), pohádky o domácích zvířatech (AT 200-219 *Domestic Animals*), pohádky, ve kterých hrají hlavní roli ptáci (AT 220-249 *Birds*), ryby (AT 250-274 *Fish*) a ostatní zvířata (AT 275-299 *Other Animals and Objects*). Zvířecí pohádky jako celek zahrnují přibližně osminu z celkových 2499 pohádkových typů; nesmíme ale zapomenout, že zvířecí témata a motivy hrají významnou roli i v dalších pohádkových žánrech, především kouzelných pohádkách, kde plní nejčastěji roli pomocníků hlavních hrdinů (*Tales of Magic*, AT 300-749) a pohádkách o hloupých nestvůrách, kde naopak hrají roli jejich protivníků (*Tales of the Stupid Ogre*, AT 1000-1199); nalezneme je ale i v dalších typech pohádkových textů. Svoji kvantitu i význam si zvířecí pohádky zachovaly i v zatím poslední revizi mezinárodního pohádkového katalogu z pera německého folkloristy Hanse-Jörga Uthera *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography* z roku 2004, který zachoval počet jejich typů, byť mírně pozměnil jejich základní členění (*Animal Tales: ATU 1-99 Wild Animals* [z toho ATU 1-69 *The Clever Fox (Other Animal)*] a ATU 70-99 *Other Wild Animals*], ATU 100-149 *Wild Animals and Domestic Animals*, ATU 150-199 *Wild Animals and Humans*, ATU 200-219 *Domestic Animals*, a ATU 220-299 *Other Animals and Objects*).⁶

Společně s údaji z celé řady dílčích národních katalogů, přehledových prací, regionálních a lokálních sbírek a případových studií věnovaných konkrétním tématům a typům (včetně těch v oblasti mýtů, pověstí či exempel) je nepochybné, že zvířecí tematika a motivika hrála v tradičním slovesném folkloru velice významnou, kvantitativně dokonce poměrně přesně definovatelnou roli. V archaických nativních společnostech, starověkých civilizacích a středověkých a novověkých tradičních lidových kulturách komplexních společností, jejichž příslušníci byli s přítomností zvířat dennodenně konfrontováni, to není nic překvapivého. Jakou roli ale hrají zvířata v prozaickém folkloru soudobých urbanizovaných, industrializovaných a globalizovaných společností, ve kterých probíhá interakce se zvířaty na kvantitativně i kvalitativně výrazně odlišné úrovni?

Zvířata v současných českých pověstech a fámách

Současný prozaický folklor zatím na mezinárodní ani národní úrovni nedisponuje přehledovými katalogizačními a klasifikačními pracemi, jako folklor *tradiční*. Přesto můžeme pracovním konstataovat, že se zvířecí tematika a motivika poměrně často vyskytuje v anekdotách a vtipech, pravděpodobně nejvitálnějším folklorním žánru současnosti (a moderní aktualizaci pohádkového žánru) v podobě takzvaných *zvířecích anekdot*, v českých zemích masově oblíbených v několika posledních desetiletích. Tyto anekdoty dovedně využívají tradičních (především povahových) stereotypů spojovaných s určitými druhy zvířat,

známých již z bajek a zvířecích pohádek, které zasazují do aktuálního sociálního a kulturního kontextu soudobé civilizace; část těchto textů může dobově fungovat i jako anekdoty politické.⁷

Detailnější přehled máme o domácích démonologických pověstech (pověrečných povídkách), a to především díky připravovanému *Katalogu českých démonologických pověstí* z pera folkloristy Jana Luffera.⁸ Tento soupis do značné míry představuje završení dlouholetých snah české folkloristiky o vytvoření standardního katalogu domácí lidové prózy, který by byl kompatibilní s mezinárodně uznávanými klasifikačními systémy (většina domácích děl tohoto typu vydaných před druhou světovou válkou, včetně *Soupisu českých pohádek* Václava Tilleho,⁹ jimi bohužel z nejrůznějších důvodů nebyla). Přestože podstatná část pro nás zajímavých textů z tohoto katalogu v aktuálním ústním podání pravděpodobně zanikla (například podání o démonických bytostech zjevujících se v podobě zvířete¹⁰ či démonických zvířatech strážících ukryté poklady), katalog nám ukazuje jejich proporcionální rozložení z dob, kdy byla démonologická pověst na našem území jedním z nejživějších žánrů lidového vyprávění, přičemž s některými naracemi se můžeme setkat v živém ústním podání dodnes – například poněkud překvapivě i s příběhem o setkání s vodníkem v podobě ryby.¹¹

Lufferův katalog zařazuje do svého systému i část textů zachycených folkloristou Petrem Janečkem v rámci dlouhodobé terénní dokumentace současné české pověsti a fámy, která probíhá od roku 2004 a jejíž výsledky byly publikovány v trojici komentovaných edic s názvem *Černá sanitka* z let 2006–2008.¹² Oba tyto soudobé prozaické žánry, tedy současné pověsti a fámy, zatím bohužel nedisponují přehledovým katalogem typů; práce na jeho vzniku, iniciované jejich předním badatelem, americkým folkloristou Janem Haroldem Brunvandem s jeho dílčím *A Type-Index of Urban Legends* z roku 1993 (zpracovávajícím ale pouze texty z jeho sbírek)¹³ ale v národním i mezinárodním kontextu pokračují. Brunvandův katalog věnuje tématům a motivům spojeným se zvířaty (vedle celé řady izolovaných typů v jiných částech katalogu) svou druhou sekci 2. *Legends about Animals*. Ta dělí pověsti o zvířatech na devět základních subsekcí – příběhy o neštěstích spojených se zvířaty (*Animal Disasters*), vyprávění o náhodné výměně či záměně mrtvého zvířete (*The Dead Pet Replaced*), myslivecké a lovecké pověsti (*Hunting Legends*), černohumorné příběhy o tragických úmrtích psů (*Dog Disasters*), hororové pověsti a fámy o nebezpečných zvířatech (*Animal Infestations and Contaminations*), příběhy o vodních hadech (*Watersnake Stories*), nechutné pověsti a fámy o zvířatech sloužících jako nečekaný pokrm (*Food and Restaurant Stories*), speciální subsekcí věnovanou této tematice v etnických restauracích (*Foreign Matter in Foreign Food*) a konečně příběhy o věrných hlídacích psech (*Trusty Watchdogs*).

Relevantní ukázky týkající se zvířecí tematiky a motiviky z připravovaného pracovního katalogu českých současných pověstí a fám, do značné míry inspirovaného strukturou Brunvandova katalogu, který přizpůsobuje domácímu folklornímu repertoáru, přináší příloha č. 1 tohoto textu.¹⁴

Ačkoli výše zmíněné edice českých současných pověstí a fám obsahují poměrně obsáhlé kapitoly věnované naracím se zvířecí tematikou, dokumentovaný materiál (obsahující celkem 54 textů plus několik textů zařazených do tematicky odlišně zaměřených kapitol), včetně více než dvojnásobného počtu nepublikovaných textů, nemá bohužel zatím tak velkou výpovědní hodnotu, aby bylo na jeho základě možné vynášet generalizující soudy. Umožňuje ale alespoň pracovním definovat základní tematické kontury domácí současné pověsti a fámy se zvířecí tematikou, které jsou pro tento mezinárodně rozšířený folklorní žánr navíc do značné míry typické po celém světě.

Prvním rozšířeným typem příběhů jsou černohumorná vyprávění o domácích mazlíčcích (nejčastěji psech, kočkách, hlodavcích a okrasném ptactvu), kteří k šoku a zármutku svých majitelů ukončí svůj život následkem tragické nehody či úrazu. Tyto narace symbolicky problematizují roli těchto na první pohled nepotřebných bytostí v současné společnosti a je možné

je interpretovat jako jakousi latentní sociální kritiku jejich chovu a mnohdy přehnané péče a lásky, které se jim od jejich majitelů dostává.

Druhý rozšířený typ příběhů představují hororová vyprávění o divokých zvířatech (nejčastěji hadi, potkani, pavouci, štíři, nejrůznější druhy hmyzu), která začnou hrát v prostředí současné civilizace (především městských domácností) nebezpečnou, člověka ohrožující úlohu. Část těchto vyprávění má zřejmě podobnou roli jako první typ příběhů o domácích mazlíčcích, byť s odlišnou zápletkou, kdy je ohroženo nikoli zvíře, ale člověk (jde tedy o sociální kritiku chovu těchto potenciálně nebezpečných bytostí). Častější je symbolické užití motivu divokých zvířat jako démonického, chaotického elementu pronikání nekultivovaného a nebezpečného světa přírody do světa lidské civilizace a kultury.¹⁵ Tyto narace někdy představují paralelu, či dokonce kontinuu tradičních pověstních a pohádkových typů; mohou ale také vznikat polygeneticky jako reakce na podobné či identické životní situace, či být odrazem hlubších psychických struktur, jak naznačují některé jejich psychoanalyticky orientované interpretace.¹⁶ Některé příběhy tohoto typu, ve kterých vystupují exotická zvířata, mohou fungovat i jako xenofobní metafory pro nebezpečí ze strany migrantů s odlišným etnickým a kulturním zázemím.¹⁷

Výraznou, i když spíše pasivní roli pak hrají zvířata v rozsáhlém komplexu současných pověstí a fám o nezvyklých gastronomických praktikách provozovaných v etnických, nejčastěji čínských a vietnamských restauracích, údajně zpracovávajících do pokrmů těla domácích mazlíčků (psů a koček) proti vůli jejich majitelů, nebo těla zvířat lokálně chápaných jako nevhodná k požití (například potkany), a několika dalších tematických cyklech, například příbězích o humorných úrazech a neštěstích, které se přihodí neopatrným lidem.

Zvířecí témata a motivy tak stále představují stabilní součást slovesného folkloru. Na první pohled se jejich původně aktivní role božstev, kulturních hrdinů, magických pomocníků a protivníků lidí či démonických bytostí spjatých se sférou divoké přírody a chaosu proměnila do pasivnější role obětí lidské neopatrnosti a zlovůle, nebo „nižší“, ale aktivnější role elementu ohrožujícího zdraví a životy lidských populací. Zvířata tak byla ve folkloru soudobých společností částečně „odkouzlena“, tedy zbavena mytických a magických prvků; v současných příbězích o nich dominuje realističnost, aktuálnost, stručnost a komika, podobně jako u velké části soudobého slovesného folkloru. Detailnější závěry o povaze těchto témat a motivů přinesou až budoucí výsledky pečlivé mezinárodní komparativní analýzy, která je i v této oblasti teprve před námi.

Poznámky:

- 1 Thompson, Stith. *Motif-Index of Folk Literature. A Classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends. 6 Volumes.* Vyd. 2. V Kodani: Rosenkilde and Bagger, 1955–1958, 554 s., 517 s., 519 s., 499 s., 567 s., 892 s.
- 2 Malinowski, Bronislaw. *Myth in Primitive Psychology.* In: Lambek, Michael ed. *A Reader in the Anthropology of Religion.* Vyd. 2. V Londýně: Willey-Blackwell, 2008, s. 177 s. ISBN 978-1405136143.
- 3 Aarne, Antti. *Verzeichnis der Märchentypen. Mit Hilfe von Fachgenossen.* Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedekatemia, 1910. 66 s.
- 4 Thompson, Stith. *The Types of the Folk-Tale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications No. 3). Translated and Enlarged by Stith Thompson.* Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedekatemia, 1928. 279 s.
- 5 Thompson, Stith. *The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications No. 3). Translated and Enlarged by Stith Thompson.* Vyd. 2. V Helsinkách: Suomalainen Tiedekatemia, 1961. 588 s.
- 6 Uther, Hans-Jörg. *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson. Parts I – III.* Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedekatemia, 2004. 619 s.; 536 s., 285 s., ISSN 0014-5815.

- 7 Fenoménu zvířecí anekdoty se vedle prací předních domácích folkloristů Oldřicha Sirovátky, Antonína Satkeho a Dagmar Klímové nejnověji dotýká například práce Šipöczová, Eva: O zajkovi a medvedovi: K problematice tematického vymedzení politické anekdoty. *Národopisná revue* 23, 2013, č. 3, s. 197–205.
- 8 Luffe, Jan. *Katalog českých démonologických pověstí*. Vyd. 1. V Praze: Academia, 2014 (v tisku).
- 9 Tille, Václav. *Soupis českých pohádek. Díl 1., Díl 2. Sv. 1, Díl 2. Sv. 2*. Vyd. 1. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1929–1937, 619 s., 451 s., 661 s.
- 10 Viz například dílčí studie přední domácí folkloristky Dagmar Klímové, např. Klímová, Dagmar: Vodník v českém lidovém podání. *Český lid* 59, 1972, č. 3, s. 130–153.
- 11 Janeček, Petr. *Černá sanitka: Druhá zeň. Pérák, ukradená ledvina a jiné pověsti*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2007, s. 104–105. ISBN 80-86523-82-8.
- 12 Janeček, Petr. *Černá sanitka a jiné děsivé příběhy. Současné pověsti a fámy v České republice*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2006. 368 s. ISBN 80-86523-74-8; Janeček, Petr. *Černá sanitka: Druhá zeň. Pérák, ukradená ledvina a jiné pověsti*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2007, 336 s. ISBN 80-86523-82-8; Janeček, Petr. *Černá sanitka: Třikrát a dost. Mytologie pro 21. století*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2008, 368 s. ISBN 80-86523-88-0.
- 13 Brunvand, Jan Harold. A Type-Index of Urban Legends. In: *The Baby Train and Other Lusty Urban Legends*. Vyd. 1. V New Yorku: W. W. Norton, 1993, s. 325–347 s. ISBN 0-393-31208-9.
- 14 Ukázky pracovních typů věnovaným zvířecí tematice a motivace pocházejí z rukopisu disertační práce autora tohoto textu: Janeček, Petr. *Současná pověst a fáma v České republice: Vývoj, geneze a sociální a kulturní funkce domácího urbánního folkloru v mezinárodním kontextu*. Disertační práce obhájená na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2012; samotný katalog je ve svém základním klasifikačním systému do značné míry inspirován výše zmíněným katalogem českých démonologických pověstí Jana Luffera.
- 15 K této problematice viz obecně antropologická přehledová studie Hubinger, Václav. Svět za ohradou. *Český lid* 78, 1991, č. 1, s. 1–8.
- 16 Klintberg, Bengt af. Legends and Rumours about Spiders and Snakes. *Fabula* 26, 1985, č. 3–4, s. 274–287.
- 17 Brunvand, Jan Harold. *The Mexican Pet. More „New“ Urban Legends and Some Old Favorites*. Vyd. 1. V New Yorku: W. W. Norton, 1986, 221 s. ISBN 0-393-30542-2.
- 18 Autorem této práce nově zavedený typ označen návrhem jeho českého i anglického názvu typu a symbolem (*) před i za jeho názvem – viz např. ***Stopař na zadním sedadle (The Hitchhiker at the Backseat)*** Běžným písmem jsou vyznačeny typy zachycené v kolektivní transmissi častěji v podobě pověsti, kurzívou pak typy mající spíše charakter fám či pověr.

Literatura:

- Aarne, Antti. *Verzeichnis der Märchentypen. Mit Hilfe von Fachgenossen. (Folklore Fellows' Communications 3)*. Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedeakatemia, 1910. 66 s.
- Brunvand, Jan Harold. *The Choking Doberman and Other „New“ Urban Legends*. Vyd. 1. V New Yorku: W. W. Norton, 1984. 240 s. ISBN 0-393-30321-7.
- Brunvand, Jan Harold. *The Mexican Pet. More „New“ Urban Legends and Some Old Favorites*. Vyd. 1. V New Yorku: W. W. Norton, 1986. 221 s. ISBN 0-393-30542-2.
- Brunvand, Jan Harold. A Type-Index of Urban Legends. In: *The Baby Train and Other Lusty Urban Legends*. Vyd. 1. V New Yorku: W. W. Norton, 1993, s. 325–347. ISBN 0-393-31208-9.
- Hubinger, Václav. Svět za ohradou. *Český lid* 78, 1991, č. 1, s. 1–8.
- Janeček, Petr. *Černá sanitka a jiné děsivé příběhy. Současné pověsti a fámy v České republice*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2006. 368 s. ISBN 80-86523-74-8.
- Janeček, Petr. *Černá sanitka: Druhá zeň. Pérák, ukradená ledvina a jiné pověsti*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2007. 336 s. ISBN 80-86523-82-8.

- Janeček, Petr. *Černá sanitka: Třikrát a dost. Mytologie pro 21. století*. Vyd. 1. V Praze: Plot, 2008. 368 s. ISBN 80-86523-88-0.
- Janeček, Petr. *Současná pověst a fáma v České republice: Vývoj, geneze a sociální a kulturní funkce domácího urbánního folkloru v mezinárodním kontextu*. Disertační práce obhájená na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2012.
- Klímová, Dagmar. Vodník v českém lidovém podání. *Český lid* 59, 1972, č. 3, s. 130–153.
- Klintberg, Bengt af. Legends and Rumours about Spiders and Snakes. *Fabula* 26, 1985, č. 3–4, s. 274–287.
- Luffe, Jan. Typologická klasifikace lidových pohádek a pověstí v mezinárodním kontextu. *Český lid* 93, 2006, č. 3, s. 287–302.
- Luffe, Jan. *Katalog českých démonologických pověstí*. Vyd. 1. V Praze: Academia, 2014 (v tisku).
- Malinowski, Bronislaw. Myth in Primitive Psychology. In: Lambek, Michael ed.: *A Reader in the Anthropology of Religion*. Vyd. 2. V Londýně: Willey-Blackwell, 2008. 696 s. ISBN 978-1405136143, s. 176–184.
- Šipöczová, Eva. O zajkovi a medvedovi: K problematice tematického vymedzení politické anekdoty. *Národopisná revue* 23, 2013, č. 3, s. 197–205.
- Thompson, Stith. *The Types of the Folk-Tale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications No. 3). Translated and Enlarged by Stith Thompson*. Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedeakatemia, 1928. 279 s.
- Thompson, Stith. *Motif-Index of Folk Literature. A Classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends. 6 Volumes*. Vyd. 2. V Kodani: Rosenkilde and Bagger, 1955–1958, 554 s., 517 s., 519 s., 499 s., 567 s., 892 s.
- Thompson, Stith. *The Types of the Folktale. A Classification and Bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF Communications No. 3). Translated and Enlarged by Stith Thompson*. Vyd. 2. V Helsinkách: Suomalainen Tiedeakatemia, 1961. 588 s.
- Tille, Václav. *Soupis českých pohádek. Díl 1., Díl 2. Sv. 1, Díl 2. Sv. 2*. Vyd. 1. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1929–1937, 619 s., 451 s., 661 s.
- Uther, Hans-Jörg. *The Types of International Folktales. A Classification and Bibliography. Based on the System of Antti Aarne and Stith Thompson. Parts I–III*. Vyd. 1. V Helsinkách: Suomalainen Tiedeakatemia, 2004. 619 s., 536 s., 285 s., ISSN 0014-5815.

Příloha č. 1

Ukázky z pracovního katalogu českých současných pověstí a fám

Předkládané ukázky pocházejí z pracovního katalogu typů současných pověstí a fám dokumentovaných autorem textu v ústním i neorálním podání na území České republiky v letech 2004–2011, který je strukturovaný dle tematického *Katalogu typů městských pověstí (A Type-Index of Urban Legends)* amerického folkloristy Jana Harolda Brunvanda, do něhož zařazuje majoritu domácích verzí a variant textů tohoto typu publikovaných v trojici komentovaných edic českých současných pověstí a fám vydaných autorem, a zároveň odkazuje k vybraným publikovaným mezinárodním paralelám těchto narácí.

Vedle textů folklorních útvarů publikovaných v zahraničních komentovaných edicích a sbírkách je v některých případech odkazováno i na práce syntetického charakteru či na některé interpretačně zajímavé studie týkající se dané pověsti nebo fámy, popřípadě na jejich záznamy ve folkloristických katalozích.

Seznam je, podobně jako Brunvandův původní katalog zahrnující pouze americké typy nasbírané jeho autorem, v této fázi zamýšlen spíše jako orientační badatelská pomůcka než plnohodnotný folkloristický katalog. Ve své komparativistické části se zaměřuje na vlivnější sbírky a studie o současných pověstí a fámě publikované především v anglicky hovořících zemích a zemích střední a severní Evropy – Německu, Rakousku, Polsku, Slovensku, Švédsku, Norsku a Finsku.

Struktura kompletního záznamu v katalogu

1. TEMATICKÁ SKUPINA POVĚSTÍ (PŮVODNÍ ANGLICKÝ NÁZEV SKUPINY)

1.A.5 Český název typu (Brunvandovo anglické označení typu / Alternativní anglické označení typu)*

Sumarizace syžetu typu.

- A) Odkaz na publikovaný záznam typu v ČR (použitý literární název).
- B) Odkazy na zahraniční publikované verze a varianty typu (řazeno abecedně dle zemí).
- C) Odkazy na významnější zahraniční i domácí studie a záznamy ve folklorních katalogích dle zemí (řazeno abecedně dle příjmení autora).
- D) Odkazy na významnější zahraniční i domácí použití typu v oblasti literárního, audiovizuálního apod. folklorismu (řazeno abecedně dle typu použitého média).

1. AUTOMOBILOVÉ POVĚSTI (LEGENDS ABOUT AUTOMOBILES)

1.B CESTOVNÍ NEŠTĚSTÍ (TRAVEL MISHAPS)

1.B.10 Klokan zloděj (The Kangaroo Thief / The Gucci Kangaroo)

Turisté v Austrálii naleznou na cestě mrtvého klokana. Z legrace ho oblečou do svého oděvu a vyfotografují se s ním. Domněle mrtvý klokan ale náhle ožije a odskáče i s oděvem, ve kterém zůstanou cennosti, peníze nebo cestovní doklady.

- A) Česká republika: Janeček 2007: 78–80 (Klokanova pomsta).
- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1986: 30; 1993: 233–236.

1.C PRÍBĚHY O DOPRAVNÍCH NEHODÁCH (ACCIDENT STORIES)

1.C.5 Slon, který si sedl na Volkswagen (The Elephant That Sat on the VW)

Řidič poškodí jeho malé auto slon uprchlý z cirkusu, který si jej splete se stoličkou, na kterou si během představení na povel sedá. Přivolání policisté nevěří řidičovu vysvětlení nehody a mají jej za blázná.

- A) Česká republika: Janeček 2007: 92–93 (Slon na přejezdu).
- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1984: 58–61.

1.C.15 Tělo na autě (The Body on the Car)

Řidič omylem srazí zvíře nebo člověka, domněle se mrtvolu zbaví, aby po příjezdu do práce nebo domů zjistil, že má mrtvé tělo stále přichycené na přední části automobilu.

- A) Česká republika: Janeček 2008: 138–139 (Přejetý pes).
- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1989: 92–95; 1993: 23.

2. POVĚSTI O ZVÍRATECH

2.A NEŠTĚSTÍ SPOJENÁ SE ZVÍRATY

2.A.5 Domácí mazlíček v mikrovlnce (The Microwaved Pet)

Domácí mazlíček je kvůli rychlejšímu usušení vložen svým majitelem do mikrovlnné trouby a omylem tak zabít.

- A) Česká republika: Janeček 2008: 141–142 (Kočka v mikrovlnce).
- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1981: 62–65; 1984: 215–216; 1993: 241.

2.B VÝMĚNA MRTVÉHO ZVÍŘETE (DEAD PET REPLACED)

2.B.5 Vysušený králík (The Hare Dryer)

Skupině lidí na oslavě přinese pes jednoho z nich mrtvého cenného králíka/psa, který patří sousedovi; aby podezření na jeho smrt nepadlo na ně, instalují jej do kotce jako živého. Ukáže se ale, že zvíře bylo mrtvé již dávno předtím a pes jej pouze vyhrabal ze země.

- A) Česká republika: Janeček 2007: 81–84 (Vyfénovaný králík).
- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1989: 151–161.

2.B.10 Otrávená kočka na večírku (The Poisoned Pussycat at the Party)

Manželé připravují luxusní hostinu pro vzácnou návštěvu; během ní si ale všimnou své náhle mrtvé kočky, která předtím ochutnala připravované jídlo. Protože se obávají, že se otrávil, sdělí vše svým hostům, kteří si nechají preventivně vypumpovat žaludky. Posléze se ukáže, že příčinou smrti kočky byla dopravní nehoda.

- A) Česká republika: Janeček 2009: 185 (Skvělý losos).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1981: 111–112.

2.B.15 Nerovnost na koberci (The Bump in the Rug)

Při stěhování si pracovník stěhovací firmy všimne nerovnosti na jednom z koberců, který násilně odery vyhladí. Později se ukáže, že se pod kobercem ukrýval uprchlý malý domácí mazlíček.

- A) Česká republika: Janeček 2007: 84–85 (Křeček a stěhováci).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1984: 93–94.

2.B.20 Křeček a magnety (Hamster and Magnets)

Křeček nebo jiný domácí mazlíček sežere magnet, přichytí se na kovový povrch a v důsledku nemožnosti pohybu zahyne hladem a žízní.

- A) Česká republika: Janeček 2006: 148 (Křeček na ledniče).

2.B.25 Únosce domácího mazlíčka (The Pet Nabber)

Malého psa unese velký dravý pták.

- A) Česká republika: Janeček 2006: 124–143 (Yorkshirák).

- B) Zahraniční verze a varianty: Austrálie: Scott 1996, USA: Brunvand 1989: 129–131; 1999: 358–359; 2001: 313.

2.B.30 Malý předmět zabije domácího mazlíčka (Small Thing Kills Little Pet Dog)

Malého psa zabije konzerva nebo kus jídla, který náhodou vypadne z lednice.

- A) Česká republika: Janeček 2006: 124–143 (Yorkshirák).

- B) Zahraniční verze a varianty: Austrálie: Scott 1996, USA: Brunvand 1989: 129–131; 1999: 358–359; 2001: 313.

2.B.35 Zpackaná záchrana kočky (The Bungled Rescue of the Cat)

Hasiči komplikovaným způsobem zachrání kočku uvězněnou na nepřístupném místě; při odjezdu ji pak omylem přejezdou autem.

- A) Česká republika: Janeček 2007: 85–87 (Kočka a hasiči).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1989: 163–165.

2.B.40 Vybuchující zvířata (Exploding Animals)

Zvířata (nejčastěji holubi) po spolykání určitého typu potravy explodují, protože se jim příliš roztahuje v žaludku.

- A) Česká republika: Janeček 2008: 151 (Vybuchující holubi).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1984: 107; 1986: 35; 1993: 254–255, 260–261.

2.C LOVECKÉ POVĚSTI (HUNTING LEGENDS)

2.C.5 Zvířecí pomsta (The Animal's Revenge / The Loaded Dog)

Člověk připevní na tělo zvířete (nejčastěji psa), které chce usmrtit, zapálenou patronu s výbušninou. Zvíře ale nečekaně vběhne pod automobil či k jiné cennosti patřící člověku, kterou následný výbuch zcela zničí.

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1984: 67–68; 1986: 36–40; 1993: 235.

- D) Folklorismus: Literatura: Nepil 1983: 86–88.

2.D ÚRAZY PSŮ (DOG DISASTERS)

2.D.5 Psi večeře (The Dog's Dinner)

Pes – domácí mazlíček, předaný během návštěvy exotické restaurace do úschovy jejím zaměstnancům skončí jako hlavní chod pro jeho šokované majitele.

- A) Česká republika: Janeček 2006: 128 (Nečekané přísady).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1984: 94–96; 1993: 240.

2.D.10 Psi na vodítku (The Leashed Dogs)

Pes připnutý na vodítku zůstane na nástupišti metra, zatímco jeho roztržitý majitel v rozjíždějícím vagonu.

- A) Česká republika: Janeček 2006: 144–145 (Pejsek v metru).

- B) Zahraniční verze a varianty: USA: Brunvand 1989: 149–150; 2001: 237.

2.D.15 Rozsednutý pejsek (The Crushed Dog)

Nápadník při první návštěvě rodičů své milé omylem rozsedne či zaslápně jejich domácího mazlíčka.

A) Česká republika: Janeček 2008: 150 (*Pohlazený pejsek*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1989: 135–137; 1993: 277; 1999: 58–60; 2001: 101.

Viz typ *4.B.30*

2.D.20 To vylila Fifi (Fifi Spills the Paint / Kitty Takes the Rap)

Chlapec neúspěšně svede svojí nechtěnou defekaci či jinou trapnou nehodu v bytě své dívky na její domácí zvíře, dívka ale lest odhalí.

A) Česká republika: Janeček 2008: 117 (*Trik s labradorem*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1989: 132–134; 1993: 25–27

2.E ZOOLOGICKÉ ZAMORENÍ ČI KONTAMINACE

(ANIMAL INFESTATION OR CONTAMINATIONS)

2.E.5 Pavouk v kaktusu (The Spider in the Cactus)

Rodina si pořídí v nákupním centru exotickou okrasnou rostlinu, která je kontaminována nebezpečným jedovatým hmyzem.

A) Česká republika: Janeček 2006: 132–133 (*Banánovník z nákupního centra*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1986: 83–84; 1993: 278–287; 1999: 194–196; 2001: 409–410; 2004: 125–129, *Polsko*: Czubala 1992: 91; 1993: 59; 1996: 8, 84–86, *Švédsko*: Klintberg 1990: 204–208.

C) *Studie*: Janeček 2006: 132–135.

D) *Folklorismus*: *Film*: Černá sanitka 2008.

2.E.10 Had v banánech (The Snake (Spider, etc.) in Bananas (Greens, etc.)

Banány z dovozu jsou kontaminovány exotickými jedovatými hady.

A) Česká republika: Janeček 2006: 135–136 (*Vršek banánů*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1981: 160–171; 1993: 288–290; 2001: 392–393; 2004: 129–131, *Polsko*: Simonides 1987: 275; 1991: 48, Czubala 1993: 78; 1996: 8, *Švédsko*: Klintberg 1985: 274–287; 1990: 43–46, Kvideland–Sehmsdorf 1991: 381.

C) *Studie*: Klintberg 1985.

2.E.15 Velké kočkovité šelmy na útěku (Big Cats (Panthers, etc.) Running Wild)

V divočině poblíž lidských obydlí je spatřována záhadná velká kočkovitá šelma.

A) Česká republika: Janeček 2007: 99–101 (*Tajemná šelma*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1993: 247–248, 267–269.

2.E.20 Pověsti o hadovi v břiše (Bosom Serpent Legends)

V lidském zažívacím traktu žije velký parazit, který se často vylíhne z vajíček vypitých s vodou a kterého lze vylákat ven ústy na teplé mléko.

A) Česká republika: Janeček 2006: 155 (*Tasemnice a mléko*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 107–112; 2001: 42–43.

C) *Studie*: Barnes 1972.

2.E.25 Sperma v bazénu (Sperm in the Swimming Pool)

Dívka (často panna) otěhotní kvůli koupeli ve vodě, do které předtím masturboval nějaký muž.

A) Česká republika: Janeček 2007: 229–230 (*Plodná koupel*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 110.

2.E.30 Tasemnice v pilulkách na hubnutí (Tapeworms in Diet Pills)

Tajemstvím účinných dietních pilulek: jsou v nich ukryté hlavičky tasemnic či jiných cizopasníků

A) Česká republika: Janeček 2007: 212 (*Zázračné hubnutí*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 111–112.

2.E.35 Brouk v uchu / Příběhy o škvorech (The Bug in the Ear / Earwig Stories)

Do ucha spícího člověka vlezle škvor a kleštičkami, které má na zadečku, mu poraní ušní bubínek.

A) Česká republika: Janeček 2006: 152 (*Škvor v uchu*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 109; 1989: 40–43; 1999: 187–191; 2001: 128; 2004: 123–124.

C) *Studie*: Janeček 2006: 152–153.

2.E.40 Hmyz v ráně (Insect in Wound)*

Z podivného vředu nebo boláku na lidském těle se vylíhne hmyz.

A) Česká republika: Janeček 2008: 84–85 (*Larva z Maroka, Moucha v ráně*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: *Švédsko*: Kvideland–Sehmsdorf 1991: 380.

2.E.45 Netopýr ve vlasech (The Bat in the Hair)*

Letící netopýr se může zaplést do vlasů a poranit či nakazit člověka.

A) Česká republika: Janeček 2006: 154 (*Netopýr ve vlasech*).

2.E.50 Mexický domácí mazlíček / Krysí pes (The Mexican Pet / The Rat Dog)

Rodina si přiveze z dovolené v exotické zemi malého psa, který se později ukáže být zcela jiným nebezpečným zvířetem, nejčastěji krysou.

A) Česká republika: Janeček 2006: 138–141 (*Pejsek z dovolené*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1986: 21–23; 1993: 15–16, 248; 1999: 38–40; 2001: 258–260; 2004: 31, 136–137, *Polsko*: Czubala 1996: 91–93, *Švédsko*: Klintberg 1990: 209–212.

C) *Studie*: Bennett–Smith 1993: 329, Janeček 2006: 138–142.

2.E.55 Pásovec (The Armadillo)*

Pásovec – domácí mazlíček, je ponechán v bytě o samotě; prohrabe se podlahou k překvapeným sousedům bydlícím o patro níž.

A) Česká republika: Janeček 2006: 146–147 (*Pásovec v paneláku*).

2.E.60 Obří sumec (The Giant Catfish)

Ve vodní nádrži žijí nepřírozně velké ryby, nejčastěji sumci.

A) Česká republika: Janeček 2007: 102–103 (*Obří sumec*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1986: 26–27.

2.F PŘÍBĚHY O JÍDLE A RESTAURACÍCH (FOOD AND RESTAURANT STORIES)

2.F.5 Šváb v housce (The Cockroach in the Bun)*

V pečivu je nalezeno zapečené odporné zvíře nebo jeho část.

A) Česká republika: Janeček 2006: 124 (*Šváb v housce*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 120–121.

2.G.10 Krysí moč na plechovkách (Rat Urine on Cans)*

Plechovky od nápojů jsou údajně kontaminovány krysí močí.

A) Česká republika: Janeček 2006: 119 (*Pivo z plechovky*).

2.G.15 Červi v hamburgerech (Worms in Burgers)

Maso v hamburgerech je vyráběno z mletých červů nebo žízal.

A) Česká republika: Janeček 2008: 212–213 (*Wormburgers*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1981: 90.

2.H CIZÍ PŘÍSLADY V CIZOKRAJNĚM JÍDLE (FOREIGN MATTER IN FOREIGN FOOD)

2.H.5 Kočičí drápek v exotickém jídle (Cat's Claw in Exotic Food)*

Strávníku v exotické (nejčastěji čínské) restauraci se zasekne do zubu kost ukrytá v jídle. Po návštěvě tušá, že nešlo o kost, ale o kočičí drápek.

A) Česká republika: Janeček 2006: 106 (*Kočičí drápek*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: *Polsko*: Czubala 1996: 9, *Švédsko*: Kvideland–Sehmsdorf 1991: 380.

2.H.10 Příběhy o etnických restauracích / čínské restaurace (Ethnic Restaurant Stories / Chinese Restaurants)

Podivné nechutné předměty používané jako ingredience v exotických (nejčastěji čínských) jídlech, často nalezené strávníky přímo v jejich pokrmu.

A) Česká republika: Janeček 2006: 108–110 (*Prst, Dětská moč*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: *Slovensko*: Panczová 2005a: 37, USA: Brunvand 1981: 84; 1984: 121–122; 2001: 70–71.

2.H.25 Snědení domácí mazlíčci (The Eaten Pets)

Zaměstnanci exotické restaurace kradou domácí mazlíčky a vaří z nich exotická jídla.

A) Česká republika: Janeček 2006: 128 (*Nečekané přísady*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 96, 122–127; 1986: 99–103; 1993: 255–258.

2.H.30 *Mys v kole (The Mouse in the Coke)*

V láhvi nealkoholického nápoje (nejčastěji sladké limonáde) je nalezena mrtvá myš nebo krysa.

A) Česká republika: Janeček 2006: 121 (*Krysa v láhvi*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1981: 1, 84–89; 1984: 119; 1999: 179–181; 2001: 272–273.

C) *Studie*: Fine 1979.

2. I. VĚRNÍ HLÍDACÍ PSI (TRUSTY WATCHDOGS)

2.I.5 *Dusící se doberman (The Choking Doberman)*

Pes krvácí z tlamy a dusí se; po návštěvě zvěrolékaře jsou v jeho krku nalezeny ukousnuté lidské prsty a doma pod postelí schovaný zloděj, kterého pes napadl a zranil.

A) Česká republika: Janeček 2008: 126–137 (*Krvácející doberman*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1984: 3–49; 1986: 41–47; 1993: 237.

C) *Studie*: Brunvand 1984: 3–49.

2.I.10 *Oliznutá ruka (The Licked Hand / The Doggy Lick)*

Dívčin věrný pes spící pod postelí jí vždy olizne ruku, když spí v noci sama a bojí se; jednou udělá totéž zločinec vniknuvší do domu, což dívka zjistí až ráno, kdy najde svého psa mrtvého a vzkaz od zločince.

A) Česká republika: Janeček 2006: 53–56 (*Lidé také umí lízat ruce*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: Polsko: Czubala 1993: 55–56, Švédsko: Palmenfelt 2005: 8, USA: Brunvand 1984: 73–77; 1989: 203–205; 1999: 58; 2001: 240–241.

3. STRAŠIDELNÉ POVĚSTI (HORROR LEGENDS)

3.B MEDICÍNSKÉ STRAŠIDELNÉ POVĚSTI / PŘÍBĚHY O ŠPATNÉ PRAXI (MEDICAL HORRORS/MALPRACTICE STORIES)

*3.B.20 *Nákaza z archeologického nálezu (Disease Caught From Archeological Find)**

Archeologové či brigádníci na archeologickém výzkumu naleznou vzácný předmět (nádobu nebo botu), ze kterého si na oslavu svého nálezu slavnostně připijí; jeden poté onemocní vzácnou nemocí (nejčastěji morem).

A) Česká republika: Janeček 2006: 208–209 (*Záhadná nemoc*).

3.B.30 *Pískomilování / Rektální myš (Gerbillung / The Colo-Rectal Mouse)*

Dvojice homosexuálů použije k sexuálnímu dráždění živého hlodavce vloženého do análního otvoru, který při obtížném odstraňování způsobí poranění obou z nich.

A) Česká republika: Janeček 2006: 149 (*Erotogenní křeček*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1986: 78–79; 2001: 81, 166.

C) *Studie*: Janeček 2006: 149–151.

4. POVĚSTI O ÚRAZECH (ACCIDENT LEGENDS)

4.A. DĚSIVÉ ÚRAZY (GRUESOME ACCIDENTS)

4.A.30 *Nešťastný řetězec úmrtí (Accidental Multiple Deaths)*

Děti dané na hlídání prarodičům zahynou; při pokusu o jejich záchranu postupně zahyne další množství lidí včetně jejich samotných rodičů.

A) Česká republika: Janeček 2007: 112 (*Řetězec neštěstí*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1993: 68–71.

4.B KOMICKÉ ÚRAZY (HILARIOUS ACCIDENTS)

*4.B.30 *Řetězec neštěstí au-pair (Chain of Disasters of Au-Pair)**

Mladá dívka jedoucí do ciziny jako au-pair kvůli tělesné potřebě omylem zničí umyvadlo a posléze i zabije domácího mazlíčka; je promptně vykázána zpět.

A) Česká republika: Janeček 2006: 215–217 (*Au-pair v Londýně*).

5. POVĚSTI O SEXU A SKANDÁLECH (SEX AND SCANDAL LEGENDS)

5.B SEXUÁLNÍ SKANDÁLY (SEX SCANDALS)

*5.B.5 *Pejsek a kočička (The Dog and the Pussy)**

Dívka je svými přáteli či příbuznými přistižena při sexuální praktice, kdy si nechá rozkrok natřený mýdlem (nejčastěji nutellou) olizovat svým psem.

A) Česká republika: Janeček 2006: 167–168 (*Pejsek a kočička*).

B) *Zahraniční verze a varianty* (místní amplifikovaná verze mezinárodního typu *Nahá party s překvapením (The Nude Surprise Party/The Suprizer Surprised)* Polsko: Boldys 2003: 56, USA: Brunvand 1981: 140–146; 1984: 221–222; 1999: 32–36; 2001: 430–431.

5.B.20 *Kočka (či pes) a nahý muž (The Cat /or Dog/ and the Nude Man)*

Nahý muž v předklonu je ze zadu překvapen domácím mazlíčkem, který zaútočí na jeho šourek a způsobí mu tak sérii poranění.

A) Česká republika: Janeček 2006: 221–222 (*Kocourův útok*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: Polsko: Czubala 1996: 22, USA: Brunvand 1984: 220–221; 1986: 114–116; 1999: 364–365; 2001: 64–65, 234.

D) *Folklorismus: Film*: Jak básníkům chutná život 1983, *Hudba*: Jahelka 1994: 67–68.

6. POVĚSTI O ZLOČINECH (CRIME LEGENDS)

6.B. ODCIZENÍ JÍDLA (THEFTS OF FOOD)

6.B.10 *Zloděj v obchodě a mražené kuře (The Shoplifter and the Frozen Chicken)*

Člověk (nejčastěji žena) v obchodě náhle zkolabuje; příčinou je ukradené mražené kuře, které se snaží pronést pod kloboukem.

A) Česká republika: Janeček 2007: 97 (*Mražené kuře*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: Švédsko: Kvideland–Sehmsdorf 1991: 391, USA: Brunvand 1986: 143–144; 1989: 178–179.

7. OBCHODNÍ A PROFESNÍ POVĚSTI (BUSINESS AND PROFESSIONAL LEGENDS)

7.A. OBCHODNÍ ZNAČKY APOD. (TRADEMARKS, ETC.)

7.A.10 *Fámy o McDonald's (McDonald's Rumors)*

Fámy o produktech firmy McDonalds.

A) Česká republika: Janeček 2007: 212–223 (*Wormburgers*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1981: 90; 1984: 173.

10. AKADEMICKÉ POVĚSTI (ACADEMICAL LEGENDS)

10.B. POVĚSTI O ZKOUŠKÁCH (BLUE BOOK AND OTHER EXAMINATION LEGENDS)

10.B.20 *Zkouška z ptáčích nohou (The Bird-Foot Exam)*

Student je zkoušen z ornitologie tak, že jsou mu ukazovány pouze nohy ptáků; rozhořčený odejde od zkoušky a neodevzdá index; jako odpověď na otázku profesora po jeho identifikaci si pouze vyhrne nohavice.

A) Česká republika: Janeček 2006: 291–293 (*Zkouška z ornitologie*).

B) *Zahraniční verze a varianty*: USA: Brunvand 1989: 275–277; 1999: 442–443; 2001: 36.